

Co přináší a obnáší pravidelná dílna čtení na 2. stupni

TEREZA NAKLÁDALOVÁ

Nutno podotknout hned na začátku, že tento článek nemá za cíl představit v úplnosti metodu dílny čtení¹ ani uvést do její problematiky. Není proto určen pedagogům, kteří o dílně čtení nikdy neslyšeli, míří spíše k těm, kdo dílnu čtení znají alespoň teoreticky, případně ji i někdy vyzkoušeli, a zakusili tak její přednosti, ale také její úskalí. Nečekejte metodiku, přijměte zkušenost.

Nezisková společnost Nová škola, o. p. s., v současné době realizuje projekt *Zkoumavé čtení*, který si klade za cíl naučit žáky 2. stupně strategie užitečné pro čtení textů různých oborů. Již při plánování projektu ale bylo jasné, že mají-li žáci užívat textů jako nástroje a cesty k poznání, musí mít též příležitost setkávat se s texty, které samy o sobě jsou poznáním, a nejsou proto cestou, ale cílem; setkávat se s uměleckou literaturou, s beletrií. A tato setkávání nemají být jen letmá, ale intenzivní. Proto všechny zapojené školy přijaly za své realizovat v každém ročníku druhého stupně jednou týdně dílnu čtení a jedenkrát za pololetí ji navíc uskutečnit ve veřejné knihovně pod vedením tandemu knihovník–učitel. Pravidelně zařazovaná dílna čtení i tam, kde učitelé mají na předmět český jazyk vyhrazeny jen čtyři vyučovací hodiny týdně, přinesla mnohé zkušenosti, které mohou být zajímavé i pro jiné školy. Projekt v této fázi trvá již dva roky. Naše zkušenost ukazuje, že rozumně zpracovaný ŠVP nejenže nebrání v zařazování dílny čtení, ale spíše její zařazení podporuje, protože jejím prostřednictvím dosahuje většiny výstupů literární výchovy.

Vesmět všichni zapojení učitelé s touto formou výuky měli zkušenost již před projektem, téměř polovina z nich dílnu čtení zařazovala pravidelně (někteří dokonce každý týden), pro většinu ale každotýdenní čtení se žáky v rámci vyučování bylo novinkou, se kterou se různým způsobem vypořádávali. Nedávno jsme položili všem zapojeným češtinářům (je jich 24, někteří z nich působí zároveň v oborovém čtení, jiní zase mají více zapojených tříd v rámci dílen čtení) několik otázek na zhodnocení, co podle nich obnáší a přináší pravidelně zařazovaná dílna čtení. Souhrn jejich odpovědí s ilustračními citacemi vám přinášíme s nadějí, že výsledným sdělením textu bude povzbuzení pro všechny se k tomuto způsobu výuky připojit, a to díky zjištění, že dílna čtení je smysluplná, bez velkých obtíží realizovatelná a také příjemná forma výuky.

Jak se vám pravidelně dařilo zařazovat dílnu čtení?

Z odpovědí učitelů podle očekávání vyplývá, že ve školách, kde dílna čtení probíhala pravidelně již před projektem, nenastaly žádné velké problémy. Kupodivu – hodnoceno samozřejmě nyní s odstupem – i v ostatních školách začlenili dílnu čtení do každotýdenního plánu bez větších obtíží. Mnozí pedagogové zároveň sledovali, nakolik tento fakt ocenili jejich žáci. Nejvíce řešeným faktorem pak byl výběr správného dne a vyučovací hodiny.

Žáci pravidelnou každotýdenní dílnu čtení přijali naprosto v pořádku, bez jakýchkoli komplikací. Z ankety, kterou jsem žákům zapojeným do projektu zadal, vyplývá, že žáci dílnu oceňují a baví je.

Nejprve jsme si stanovili čtvrteční 6. vyučovací hodinu, ale ukázalo se, že tato doba pro četbu i kreativitu, potřebnou např. pro zpracovávání pracovních listů, není vhodná. Proto jsme dílnu začlenili do páteční 3. vyučovací hodiny. Už teď jsme se s dětmi shodli, že to by správný počin. Děti jsou vnímavější, u knížky vydrží podstatně déle, lépe se s nimi spolupracuje.

Co vám nejvíce usnadnilo pravidelné zařazování dílny čtení do výuky (určitá zvolená strategie)?

Překvapivě nejčastější odpovědí bylo: projektová povinnost. A pak také se žáky nastavená pravidelnost. Určitá hodina v rozvrhu prostě patří dílně čtení a všichni to vědí. Tím se povinnost učitele vůči projektu rozšiřuje i na jeho povinnost vůči žákům. Možná bychom zde často skloňované slovo povinnost, které může vzbuzovat i negativní konotace, mohli nahradit slovem řád. Ukázalo se, že pokud tento řád

¹ Metodu do českého prostředí přenesl program Čtením a psaním ke kritickému myšlení. Seznámit se s metodou je možné v některém z kurzů společnosti Kritické myšlení, z. s., ale i jinde.

byl ve třídě ustanoven, to, co se dříve jevílo jako překážka k pravidelnému zavedení dílny čtení, se stalo výzvou, se kterou si učitelé vždy dokázali poradit. V tomto kontextu byla zajímavá často se opakující tendence propojovat složky předmětu (literatura, sloh, mluvnice), což přišlo učitelům smysluplné nejen z důvodu řešení časové dispozice, ale také z důvodu logického i praktického usouvztahování jednotlivých výukových cílů. Nakonec nelze opomenout fakt, že usnadnění učitelé nevnímali pouze v rovině nastavených didaktických strategií, ale čistě v rovině lidské. Jak důležitá může být možnost s někým si o věci promluvit...

Hodně mi pomohlo sdílení s kolegyněmi, snos našich nápadů... Letos už se cítím mnohem jistější a ráda se pouštím i do propojování s mluvnicí i dílnami psaní...

V praxi to znamená, že pokud mám brát např. charakteristiku, věnuji se jí v dílně čtení, hodiny slohu zase využijeme na jiný druh popisu. Za mě tedy není nutné trvat na pečlivém „odvykládání“ učiva, ale využít dílny čtení i tímto způsobem. Zjistila jsem, že se dají dílny krásně propojit s plány učiva, nemusíme je tedy brát jako nepřítel, který nám krade čas.

Na tuhle otázku nemohu odpovědět jinak, než že jsem DČ zapsala na pondělní odpolední hodinu (po konzultaci se žáky) a od té doby se stala naším pravidelným pondělním rituálem.

Co bylo největší výzvou/překážkou?

Jednoznačnou výzvou jsou děti nečtenáři. Učitelé, kteří měli s dílnou čtení již zkušenost, této výzvě čelili jistě již dříve, přesto ji označili jako tu největší. Jako velkou podporu v této oblasti pak označili dostatek atraktivní literatury pro děti a mládež přímo ve škole. To je důležitá informace pro všechny, kdo s dílnou čtení chtějí začít. Třídní knihovničky, případně dílna čtení, která se koná ve školní knihovně, pomohou vyřešit situace, kdy žáci knihy na hodinu nenesí. Dobrá zpráva je, že po čase lze u žáků tento návyk vybudovat, ovšem za předpokladu, že dílna čtení probíhá pravidelně.

U notorických nečtenářů jsem bojovala s tím, aby si nosili vlastní knížku (do dílny vždy nosím několik knížek pro případ, že by

si někdo knížku zapomněl), čtení je nebavilo (teď po roce už knížku mají s jednou výjimkou všichni, pár žáků čte někdy při dílně příběh na internetu – lepší než nic). Většina třídy ale soustředěně četla hned od začátku, takže nečtenáři byli v menšině.

A když o tom přemýšlím, řekl bych, že s určitou nadsázkou stojím před takovou výzvou před každou hodinou, zejména když tápu. Chci do toho znovu jít? Nevykašlat se na to? Chci se dílně čtení věnovat pravidelně každý týden v každé třídě?

Jak u vás pravidelnou dílnu čtení vnímají vaši neprojektoví kolegové? Inspirují se například?

V ideálních školách (a zdá se, že jich pár v projektu je) dílnu čtení zařazují pravidelně všichni češtináři a vzájemně se inspirují, sdílí spolu přípravy, společně reflektují, navštěvují se v hodinách. Z odpovědí od pedagogů z těch škol, které teprve k ideálu míří, lze vyčíst dva opakující se modely: na učitele průkopníky se nabalují další, dílna čtení postupně získává pravidelné místo napříč celou školou. Model druhý pak představuje školy, kde v pedagogickém sboru postupně krystalizují dvě oddělené skupiny – jedna se inspiruje, druhá se vymezuje. I náš malý vzorek ale ukázal, že problém neleží jen v podpoře vedení. I školy s aktivní podporou pedagogů v zavádění dílen čtení mají ve svých sborech učitele preferující odlišný pedagogický styl, který dílnu čtení rozhodně nezahrnuje.

Ve sborovně máme také několik kolegyň, které dávají najevo negativní postoj k projektu (mají pocit, že si s dětmi prostě jen tak čteme a nic neděláme). Naštěstí je to ale jen několik jedinců, obvykle kritizují všechny změny a není možné si jejich výtky brát osobně.

Naše působení v projektu a posílení školní žákovské knihovny rozečetlo mnoho našich kolegů, dokonce i nepedagogický personál. Více se ve sborovně bavíme o knížkách a to mnoho kolegů strhlo.

Mgr. Tereza Nakládalová, metodička čtenářského programu Nové školy, o. p. s.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY